

Sygn. akt I CSK 2740/22

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

w sprawie z powództwa M. G.
przeciwko E. O.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 26 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 17 grudnia 2021 r., sygn. akt I ACa 20/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powódki koszty postępowania kasacyjnego w kwocie 2700 (dwa tysiące siedemset) zł.**

UZASADNIENIE

Powódka M. G. domagała się zasądzenia od pozwanej E. O. kwoty 103 000 zł. z ustawowymi odsetkami z tytułu zwrotu pożyczki. Wyrokiem z 27 października 2020 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 100 000 zł. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 listopada 2018 r., oddalając powództwo w pozostałej części. Apelacja pozwanej została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 17 grudnia 2021 r. Pozwana wniosła skargę kasacyjną, opierając wniosek o jej przyjęcie do rozpoznania na przyczynach kasacyjnych objętych art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia przysługującym od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, służącym ochronie interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni i stosowania prawa, wkład Sądu Najwyższego w rozwój orzecznictwa i nauki prawa oraz eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu nieważnym lub orzeczeń oczywiście niezgodnych z prawem. Stosownie do 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania w razie wykazania przez stronę, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Z punktu widzenia funkcji oraz założeń skargi kasacyjnej jako nadzwyczajnego środka zaskarżenia, rolą „przedsądu” jest wstępna selekcja skarg pod kątem spełniania wymienionych wyżej kryteriów (przyczyn kasacyjnych) kwalifikujących skargę do jej przedstawienia Sądowi Najwyższemu w celu merytorycznego rozpoznania.

Skarżąca wskazała na istotne zagadnienia prawne, które pojawiły się, jej zdaniem, w tej sprawie. Pierwsze z nich dotyczy kwestii, czy oderwana z kontekstu treść, fragment większej całości w postaci zapisu zawierającego tylko kwotę pieniężną i datę, może w sposób wystarczający uprawdopodobniać fakt zawarcia umowy pożyczki w rozumieniu i zgodnie z dyspozycją art. 74 § 2 k.c. w zw. art. 720 § 2 k.c., przy uwzględnieniu, że przedmiotowy zapis nie zawiera żadnego stwierdzenia stanowiącego oświadczenie lub przejaw woli. Drugie zagadnienie prawne dotyczy tego, czy przedstawienie w procesie tylko zapisu zawierającego kwotę pieniężną i datę umieszczoną na fragmencie większej kartki i wywodzenie z tego faktu zawarcia umowy pożyczki, w sytuacji, w której ten zapis nie zawiera jednoznacznego stwierdzenia stanowiącego oświadczenie lub przejaw woli, może być wystarczające do przyjęcia, że strona sprostowała ciężarowi dowodu w myśl art. 6 k.c. w zw. z art. 232 zd. 1 k.p.c. Druga z przywołanych przez pozwaną przyczyn kasacyjnych, objęta art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., odnosi się do wykładni art. 74 § 2 k.c. oraz art. 6 k.c.

W nawiązaniu do tak sformułowanych przyczyn kasacyjnych należy przypomnieć, że istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy i dotychczas niewyjaśniony, dotyczący ważnego abstrakcyjnego zagadnienia jurydycznego, którego rozstrzygnięcie przez Sąd Najwyższy przy okazji rozpoznania skargi kasacyjnej przyczyni się do rozwoju orzecznictwa i nauki prawa oraz będzie miało znaczenie nie tylko dla tej konkretnej, jednostkowej sprawy, ale także dla innych podobnych spraw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2013 roku, IV CSK 53/13, niepubl.). Skarżący powinien sformułować to zagadnienie w sposób przyjęty przy przedstawianiu Sądowi Najwyższemu przez sąd powszechny zagadnienia prawnego na podstawie art.390 k.p.c., zawrzeć we wniosku pogłębiony wywód prawny uzasadniający zgłoszone wątpliwości, wykazać ich poważny charakter, zasadność preferowanego sposobu jego rozstrzygnięcia, a także wadliwość rozwiązania przez Sąd drugiej instancji postawionego problemu prawnego w sposób rzutujący na wynik sprawy. Skuteczne powołanie przyczyny kasacyjnej przewidzianej w art. 389⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. nakłada na skarżącego powinność wskazania przepisów prawa, których wykładnia budzi poważne wątpliwości lub wywołuje rozbieżności w orzecznictwie, szczegółowego opisanie, na czym polegają powzięte przez nich wątpliwości interpretacyjne oraz wyjaśnienia z jakich powodów mają poważny charakter, a dokonanie wykładni przez Sąd Najwyższy jest niezbędne do rozstrzygnięcia skargi; wymagane jest ponadto przedstawienie orzeczeń sądów, w których dokonano różnej wykładni tych samych przepisów, prowadzącej do wydania różnych rozstrzygnięć w podobnych stanach faktycznych (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 lipca 2008 r., I CSK 11/08 oraz z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08.).

Odnosząc się do pierwszego z przedstawionych istotnych, zdaniem pozwanej, zagadnień prawnych, należy zauważyć, że art. 720 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym w styczniu 2016 r. (w którym według ustaleń zawarto umowę pożyczki) stanowił, że umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych, powinna być stwierdzona pismem. Zgodnie z art. 74 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym w tym okresie, zastrzeżenie formy pisemnej bez ryguru

nieważności ma ten skutek, że w razie niezachowania zastrzeżonej formy nie jest w sporze dopuszczalny dowód ze świadków ani dowód z przesłuchania stron na fakt dokonania czynności. Zakaz ten został złagodzony w sytuacji, w której obie strony wyrażą na to zgodę, jeżeli zażąda tego konsument w sporze z przedsiębiorcą albo jeżeli fakt dokonania czynności prawnej będzie uprawdopodobniony za pomocą pisma (art. 74 § 2 k.c.).

Pierwsza z przytoczonych we wniosku kwestii stanowi w istocie pytanie o trafność przyjętego przez Sąd sposobu rozstrzygnięcia sporu, nie zaś abstrakcyjny problem prawny w przedstawionym wyżej rozumieniu. Pozwana nie uwzględniła orzecznictwa Sądu Najwyższego, w którym dokonano już wykładni przytoczonych norm prawnych, w szczególności w zakresie pojęcia „uprawdopodobnienia” czynności prawnej (art. 74 § 2 k.c.). Sąd Najwyższy wskazał już, że środkiem uprawdopodobnienia czynności prawnej może być każde pismo, niezależnie od pochodzenia, dające dostateczne podstawy do przyjęcia, że czynność nastąpiła. Pismem takim może być każdy dokument, choćby nie pochodzący od strony, przeciwko której ma być prowadzony dowód, o ile treść dokumentu bezpośrednio lub pośrednio wskazuje na fakt dokonania czynności. W orzecznictwie przyjęto szerokie rozumienie początku dowodu na piśmie, uznając, że może nim być zarówno dokument prywatny, jak i urzędowy, list, dowód wpłaty, wycinek prasowy, wydruk komputerowy, odbitka faksowa, telegram itp. (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 29 września 2004 r., II CK 527/03.; z 28 czerwca 2007 r., IV CSK 110/07; z 24 kwietnia 2008 r., IV CNP 6/08; z 14 października 2009 r., V CSK 109/09 oraz z 9 grudnia 2015 r., II CSK 859/14). Wbrew twierdzeniom skarżącej, w powyższy nurt orzecznictwa wpisują się także oba powołane w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania orzeczenia Sądu Najwyższego (wyrok z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 318/16 oraz postanowienie z 9 kwietnia 2019 r., V CSK 22/18), wydane na tle odmiennych okoliczności faktycznych. Z treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wynika ponadto, że dokonana przez Sądy orzekające ocena zapisku zawierającego podpis pozwanej, wskazanie kwoty i dat, uwzględnia powyższe stanowisko, nie ma zatem na gruncie niniejszej sprawy rzeczywistej potrzeby kolejnego odniesienia się przez Sąd Najwyższy do tej problematyki.

Nie spełnia opisanych wyżej wymagań także kolejne przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania zagadnienie dotyczące kwestii, czy przedstawienie w procesie tylko zapisu zawierającego kwotę pieniężną i datę oraz wywodzenie z niego zawarcia umowy pożyczki, w sytuacji gdy zapis ten nie zawiera jednoznacznego stwierdzenia stanowiącego oświadczenie lub przejaw woli, może być wystarczające do przyjęcia, że strona sprostowała ciężarowi dowodu w myśl art. 6 k.c. w zw. z art. 232 zd. 1 k.p.c. Nie tylko ma ono kazuistyczny charakter i nie zostało umotywowane stosownym wywodu prawnym, ale zmierza w istocie do zakwestionowania dokonanych w sprawie ustaleń faktów i oceny dowodów, co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym (art. 389³ § 3 k.p.c.). Reguła ciężaru dowodu (art. 6 k.c.) wskazuje kogo obciążają negatywne konsekwencje związane, w świetle wchodzących w rachubę, adekwatnych do stanu faktycznego norm prawa cywilnego, z nieudowodnieniem przez stronę faktów, z których wywodzi ona skutki prawne (aspekt materialnoprawny rozkładu ciężaru dowodu). Poza jego dyspozycją pozostaje natomiast aspekt procesowy dowodzenia, w tym m.in. kwestia czy strona wywiązała się z obowiązku udowodnienia faktów, z których wywodzi dla siebie określone skutki prawne (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 10 lutego 2011 r., IV CSK 335/10; z 5 listopada 2010 r., I CSK 23/10; z 7 listopada 2007 r., II CSK 293/07 oraz z 22 grudnia 2000 r., I CKN 420/00.). Zarzut naruszenia art. 6 k.c. nie może być skutecznie uzasadniony naruszeniem zasady swobodnej oceny dowodów (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 marca 2009 r., I CSK 363/08; z 15 lutego 2008 r., I CSK 426/07 oraz z 13 czerwca 2000 r., V CKN 65/00). Omawiana wątpliwość dotycząca wykładni art. 6 k.c. została ponadto sformułowana przez skarżącą w oderwaniu od realiów tej sprawy. Z motywów wyroku Sądu Apelacyjnego wynika bowiem jednoznacznie, że Sądy *meriti* ustaliły fakt zawarcia umowy pożyczki na podstawie zebranego w sprawie materiału dowodowego, w tym dokumentu poddany ocenie przy pomocy dowodu z opinii biegłego z zakresu grafologii oraz zeznania powódki.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca podniosła, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona ze względu na uchybienia w ustaleniach Sądu drugiej instancji, który w zasadzie powielił ustalenia Sądu pierwszej instancji oraz ze względu na podtrzymanie zasadności oddalenia

wniosków dowodowych pozwanej o uzupełnienie opinii grafologa jako zmierzających do przedłużenia procesu i nieistotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, co zostało zaaprobowane przez Sąd drugiej instancji. Skarżąca podniosła także, że Sądy *meriti* oparły swoje ustalenia faktyczne w rzeczywistości tylko na zeznaniach samej powódki, u której występują urojenia i zaburzenia funkcji poznawczych oraz na opisanym już zapisku, który nie jest poświadczeniem odbioru przez pozwaną kwoty 103 000 zł.

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania na jej oczywistej zasadności nakładało na skarżącą powinność wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia konkretnych przepisów prawa materialnego lub procesowego, naruszenia dostrzegalnego *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby zagłębiania się w szczegóły sprawy lub dokonywania jej poszerzonej analizy. Podkreślić też należy, że zgodnie z powszechnie aprobowanym w orzecznictwie i nauce prawa poglądem, o przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje *per se* nawet oczywiste naruszenie konkretnego przepisu, lecz jego skutek polegający na wydaniu oczywiście nieprawidłowego orzeczenia, które nie może się ostać (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 r., Nr 13, poz. 230).

Skarżąca nie uczyniła zadość tym wymaganiom. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazała, jakie przepisy postępowania miały zostać przez Sąd Apelacyjny naruszone w stopniu rażącym, a ponadto twierdzenie o ewidentnej wadliwości zaskarżonego orzeczenia oparła zasadniczo na zakwestionowaniu przeprowadzonej przez Sąd orzekającej oceny dowodów i dokonanych ustaleń faktycznych. Tymczasem, jak już wyżej wskazano, podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (art. 398³ § 3 k.p.c.), co wyklucza oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w zakresie tych podstaw.

W tym stanie rzeczy orzeczono, jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. w zw. z przepisami § 2 pkt 6 oraz § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1800 z późn. zm.).

[as]